

Profesorius Vladas Čaikauskas – žymus cukrinių runkelių auginimo Lietuvoje tyrėjas

2011 m. sausio 1 d. sukako 100 metų, kai gimė Vladas Čaikauskas – Lietuvos žemės ūkio akademijos (Aleksandro Stulginskio universiteto) profesorius, žymus mokslininkas agronomas, cukrinių runkelių auginimo Lietuvoje tyrėjas, puikus pedagogas, išugdęs daug mokslininkų ir žemės ūkio specialistų.

Čaikauskas Vladas, s. Martyno, gimė 1911 m. sausio 1 d. Pakalnykų kaime, Trakų rajone, valstiečių šeimoje. Pradinę mokyklą baigė gimtajame kaime, progimnaziją – 1931 m. Aukštadvaryje, gimnaziją – 1935 m. Prienuose (dabar Prienuų „Žiburio“ gimnazija) ir tais pačiais metais įstojo į Žemės ūkio akademiją Dotnuvoje. Čia išklaušė Agronomijos fakulteto kursą, Dotnuvos bandymų stotyje atliko žemės ūkio praktiką ir išlaikė valstybinius egzaminus.

1940 m. pradėjo dirbti Samališkės bandymų stotyje asistentu. 1941 m. parengė ir apgynė diplominį darbą „Cukrinių runkelių retinimo laikas“, kuriame apibendrino sukauptus tyrimų duomenis, ir įgijo diplomuoto agronomo vardą. Tais

pačiais metais perkeltas dirbti asistentu į Rumokų bandymų stotį. Čia dirbdamas sukūrė šeimą. Žmona Magdutė taip pat baigusi Žemės ūkio akademiją Dotnuvoje.

1942 m. ėmėsi dirbti asistentu Dotnuvos bandymų stotyje. Joje V. Čaikauskas dirbo iki 1951 m. 1945 m. paskirtas Dotnuvos bandymų stoties direktoriumi, vėliau šioje bandymų stotyje dirbo vyr. mokslo darbuotoju. Pokariu aktyviai dirbo atstatant vokiečių nuniokotą Dotnuvos bandymų stotį, tyrė cukrinių runkelių auginimo Lietuvos sąlygomis agro-techniką.

1951 m. perkeltas į Joniškėlio bandymų stotį dirbti direktoriumi. Dirbdamas Joniškėlyje neakivaizdiniu būdu baigė Lietuvos žemės ūkio akademiją Kaune ir įgijo mokslinio agronomo diplomą, nes sovietmečiu liko nepripažintas Antrojo pasaulinio karo metais įgytas diplomą. Joniškėlio bandymų stoties direktoriumi dirbo iki 1959 m.

Per šį laikotarpį stotis labai sustiprėjo ir buvo reorganizuota į Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto Joniškėlio filialą. Dirbdamas jo direktoriumi, V. Čaikauskas subūrė stiprų ir darnų mokslininkų kolektyvą, intensyviai darė cukrinių runkelių auginimo tyrimus. 1959 m. Lietuvos žemės ūkio akademijoje apgynė kandidato (daktaro) disertaciją „Cukrinių runkelių maitinimo plotas Lietuvos sąlygose“. 1960 m. paskirtas Joniškėlio filialo direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams. Joniškėlio filialą perkėlus į Vėžaičius (1967 m.) V. Čaikauskas perkeltas dirbti į Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo institutą vyr. mokslo darbuotoju. 1967 m. Lietuvos žemės ūkio akademijoje apgynė daktaro (habilituoto daktaro) disertaciją „Cukrinių runkelių auginimas Lietuvoje“.

1968 m. pradėjo dirbti Lietuvos žemės ūkio akademijos Augininkystės katedroje docentu, tais pačiais metais konkurso tvarka išrinktas eiti šios katedros profesoriaus pareigas. 1971 m. Aukščiausioji atestacinė komisija suteikė V. Čaikauskui profesoriaus vardą.

Prof. V. Čaikauskas pedagoginiam ir moksliniam tiriamajam darbui skyrė labai daug laiko, dirbo kruopščiai ir rūpestingai. Buvo išrinktas Lietuvos žemės ūkio akademijos Agronomijos mokslų tarybos nariu ir Cukrinių runkelių auginimo sekcijos vadovu. Jo iniciatyva surengta konferencijų bei seminarų. Profesorius aktyviai dalyvavo mokslinėse konferencijose ne tik Respublikoje, bet ir už jos

ribų. Buvo daugelio įstaigų mokslinis konsultantas cukrinių runkelių auginimo klausimais bei cukrinių runkelių auginimo pagrindinis specialistas Respublikoje.

Profesorius plačiai garsėjo nenuilstama veikla plėtojant Lietuvoje augalininkystę. Pelnė didelį autoritetą kaip nuoseklus cukrinių runkelių auginimo puoselėtojas. Profesorius parengė ir paskelbė spaudoje 34 knygas ir brošiūras, iš kurių paminėtinos „Cukriniai runkeliai“ (1947), „Cukrinių runkelių auginimas“ (1949), „Cukriniai runkeliai“ (1957), monografija „Cukrinių runkelių auginimas“ (1960), „Naujas cukrinių runkelių auginimo būdas“ (1963), monografija „Cukriniai runkeliai“ (1968), „Cukrinių runkelių auginimas šiuolaikiniame žemdirbystės etape“ (1976), vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams „Augalininkystė“ (1985, 1995), „Intensyvi cukrinių runkelių auginimo technologija“ (1989), parengė 320 straipsnių, kuriuose paskelbė tyrimų duomenis cukrinių runkelių pasėlio tankumo formavimo, tręšimo, pasėlių priežiūros ir derliaus nuėmimo klausimais, parašė 29 mokslinių tyrimų ataskaitas, yra dviejų išradimų bendraautoris.

Prof. V. Čaikauskas aktyviai dalyvavo ir visuomeninėje veikloje. Buvo Lietuvos žemės ūkio akademijos specializuotos ir Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto mokslo tarybų narys, Respublikinės koordinacinės tarybos prie LTSR Žemės ūkio ministerijos narys, „Žinijos“ valdybos prezidiumo narys, Lietuvos žemės ūkio akademijos metodinės tarybos narys, dešimt metų (1970–1980) Agronomijos fakulteto studentų mokslinės draugijos vadovas.

Prof. V. Čaikauskas keletą metų buvo Sąjunginės žemės ūkio parodos dalyvis ir apdovanotas parodos bronzos medaliu. Už labai gerą darbą ir aktyvią visuomeninę veiklą prof. V. Čaikauskas pelnė daug apdovanojimų, 1980 m. jam suteiktas nusipelnusio mokslo veikėjo Garbės vardas.

Prof. V. Čaikauskas mirė 1995 m. rugpjūčio 30 d., eidamas 85-uosius metus. Palaidotas Tabariškių (Kauno r.) kapinėse.

Lietuvos žemės ūkio akademijoje, Augalininkystės katedroje, pedagogu prof. V. Čaikauskas dirbo 24 metus (1968–1992). Profesoriumi vadovaujant mokslinius darbus apgynė 15 aspirantų bei disertantų, buvo oponentu daugiau kaip 60 disertacinių darbų, tarp jų 10 daktaro disertacijų. Sunku suskaičiuoti, kiek palydėta į gyvenimą agronomų, kurie ir po daugelio metų šiltai atsiliepia apie savo pedagogą. Daug dėmesio profesorius skyrė ir moksliniam tiriamajam darbui,

visa, kas išmėginta laboratorijose ar bandymų laukeliuose, buvo perkelta į gamybinius plotus.

Profesorius domėjosi ir labai rūpinosi Lietuvos žemės ūkio reikalais. Kartu su bendraautoriais parašytos knygos „Lietuvos TSR žemės ūkio tvarkymo sistema“ (1969 m., 524 p.), „Agronomo žinynas“ (1964, 1974 m.), „Cukrinių runkelių ir pašarinių šakniavaisių auginimas“ (1988 m.). Būdingas prof. V. Čaikausko bruožas – bendradarbiavimas su žemdirbiais. Kiekvieną kartą, kai ūkiuose apsilankydavo profesorius, gamybininkams būdavo tarsi šventė. Jie žinojo: jis praturtins žinias, patars, kaip rasti išeitį kartais iš labai sunkių situacijų. Vienas didžiausių įnašų į Respublikos žemės ūkį yra profesoriaus moksliskai išbandytas ir žemės ūkio gamyboje įdiegtas naujas cukrinių runkelių auginimas, t. y. sukurta Lietuvos sąlygomis nauja cukrinių runkelių agrotechnika, pasiūlytas cukrinių runkelių specializacijos planas, kuris buvo įdiegtas gamyboje ir vykdomas.

Profesorius jautriai reaguodavo į iškilusias problemas bei kasdienius, įprastinius žemdirbių rūpesčius dėl didesnio žemės ūkio augalų derliaus ir kokybės. Bendradarbiavo ir ypač daug straipsnių paskelbė „Valstiečių laikraštyje“ (114), „Tiesoje“ (23), laikraščiuose „Ūkininko patarėjas“ (25), „Žemės ūkio specialistas“ (18), žurnale „Žemės ūkis“ („Socialistinis žemės ūkis“) (40), parašė 14 „Rekomendacijų žemės ūkiui intensyvinti“.

Prof. V. Čaikauskas savo pasisakymuose bandydavo piešti Lietuvos žemės ūkio ateitį. Tačiau tam, kad atrastum naują tiesą, reikėjo naujai pažvelgti į esamą. O padaryti to nebuvo galima be Lietuvos valstybingumo atkūrimo. Jau būdamas Lietuvos žemės ūkio akademijos profesoriumi V. Čaikauskas sakydavo, kad laisvė neįmanoma be meilės darbui. Sunku būtų rasti kuklesnį ir tolerantiškesnį Džukijos sūnų, kuris taip aukštai vertintų darbą, kaip asmenybės formuotoją. Nevienareikšmis profesoriaus žvilgsnis buvo ir į save, ir į gyvenimą. Kertiniu etikos akmeniu jo gyvenime buvo supratimas ir sąmoningai atliekama pareiga žmonėms, mokslui ir tautai.

Kolegų pagarba ir pasitikėjimas pelnytai pasiekti atkakliu moksliniu darbu ir įgytu autoritetu. Bendraamžiai prof. V. Čaikausko asmenybę ir nuveiktus darbus įvertino 25 publikacijose. Jo mokslinis įnašas į Lietuvos žemės ūkį ir geri darbai dar ilgai pravers visos šalies pažangai.

Doc. dr. Elena JAKIENĖ
Aleksandro Stulginskio universitetas

PROFESSOR VLADAS ČAIKAUSKAS – THE OUTSTANDING INVESTIGATOR OF SUGAR-BEET CULTIVATION IN LITHUANIA

One hundred years ago, on 1 January 1911, Vladas Čaikauskas – a famous scientist, agronomist, sugar-beet-growing pioneer of Lithuania, a great teacher – was born. He educated quite a number of scientists and agricultural specialists.

Professor is widely known for tireless work in developing crops of Lithuania. He earned a great reputation as a diligent promoter of sugar-beet cultivation. Professor published 34 books and brochures, such as “Sugar-beet” (1947), “Beet cultivation” (1949), “Sugar-beets” (1957), the monographs “Beet cultivation” (1960), “A new method of sugar-beet growing” (1963), “Sugar-beet” (1968), “Sugar-beet production in the modern stage of agriculture” (1976), the textbooks for high school students “Crops” (1985 and 1995), “Intensive sugar-beet cultivation technology” (1989); also, he wrote 320 articles, published studies on sugar-beet crop density, formation, fertilization, crop care and harvesting issues, wrote 29 research reports, registered two inventions.

At the Lithuanian Academy of Agriculture Department of Plant Growing and Animal Husbandry, Professor V. Čaikauskas worked for 24 years (from 1968 to 1992). Under his supervision, 15 doctoral theses were defended. It is hardly possible to count the number of agronomists to whom he was more than just a teacher and who after many years remember him with love and respect. Professor devoted much attention to scientific research work; all that had been tried and tested in laboratories and test fields was moved to the industrial area.

Professor V. Čaikauskas died on August 30, 1995 in his 85th year. He was buried in Tabariškės (Kaunas district).

Professor V. Čaikauskas’ personality and accomplishments have been remembered and evaluated in 25 publications. His scientific contribution to Lithuanian agriculture and his good deeds will serve the country’s progress for a long time.

Assoc. Prof. Dr. Elena JAKIENĖ
Aleksandras Stulginskis University